

LOPPURAPORTTI

Kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien suunnittelun tukemisen pilottihanke KIRSTU

VALONIA – Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus
Jarkko Leka 31.10.2012

1. Tausta ja tarkoitus

Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus VALONIA suunnitteli vuonna 2009 yhteistyössä muiden tahojen kanssa rahoitushankkeen, jonka avulla parannettiin haja-asutuksen jätevesien käsittelyä. Hankkeen tavoitteena on ollut vauhdittaa jätevesien käsittelyjärjestelmien toteuttamista ja sitä kautta vähentää Saaristomereen tulevaa kuormitusta. Hyvien esimerkkien kautta kannustetaan sekä asukkaita että kuntia jätevesiratkaisujen tehostamiseen talousjätevesiasetuksen vaatimalle tasolle. Suuri tehokkuus konkreettiseen toimintaan saadaan taloudellisten kannustimien avulla. Jätevesijärjestelmien suunnittelun tukeminen ei sisälly minkään avustusohjelman piiriin, vaikka juuri suunnittelu on erityisen tärkeässä asemassa järjestelmää valittaessa.

Hankkeen rahoittajia olivat Varsinais-Suomen ELY-keskus, Saaristomeren suojelurahasto, Naantalin kaupunki, Paraisten kaupunki, Kemiönsaaren kunta, Turunmaan Saaristosäätiö ja Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys.

Hanke toteutettiin pilottihankkeena kahdella "hot spot"-alueella, joilla haja-asutuksen jätevedet vaikuttavat selkeästi Saaristomeren tilaan. Kohdealueet sijaitsivat pääosin Paraisten (aiemmin Länsi-Turunmaa) ja Naantalin kaupunkien alueilla ja osa Kemiönsaaren kunnan alueella. Paraisten ja Kemiönsaaren kohdealueen muodosti Saaristomeren biosfäärialue, joka koostuu Saaristomeren kansallispuistosta sekä saaristoalueista puiston ympärillä. Naantalissa sijaitseva kohdealue muodostui entisten Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan kuntien alueista.

Hankkeen tarkoituksena oli kilpailuttaa puolueeton suunnittelija tekemään suunnitelmia jätevesijärjestelmien uudistamiseksi. Kilpailuttamisen järjesti Valonia, jolla on useiden vuosien kokemus haja-asutusalueiden jätevesien käsittelystä. Suunnittelijoiden valintakriteereinä olivat hinnan lisäksi mm. suunnittelijan ammattitaito, puolueettomuus, kuivakäymäläratkaisuiden huomioiminen, suunnitelmien laatu ja kielitaito. Suunnittelijan oli esitettävä mallisuunnitelma omasta osaamisestaan kilpailutuksen yhteydessä. Valonia koordinoi suunnitelmien toteutumista ja otti vastaan hakemukset kiinteistöiltä, jotka hakivat suunnittelutukea.

Puolueettoman suunnittelijan käyttö on ensiarvoisen tärkeää, koska alkuvaiheessa päätetään kiinteistölle sopiva jätevesijärjestelmä. Suunnittelijan käytössä halutaan usein säästää, eivätkä kiinteistön omistajat tiedosta suunnittelun merkitystä. Puolueeton suunnittelu varmistaa kiinteistölle parhaiten soveltuvan jätevesijärjestelmän valinnan, joka varmistaa jätevesijärjestelmän mahdollisimman tehokkaan toiminnan ja pitkäikäisyyden. Kiinteistön omistajalle valitaan puhdistamo, jonka huoltaminen on varmistettu sillä, että kiinteistön omistaja tiedostaa, mitä huoltotoimenpiteitä laitteiston ylläpito vaatii sekä huolehtii huoltotoimenpiteiden säännöllisestä suorittamisesta esimerkiksi huoltoyritysten tarjoaminen palveluiden avulla.

2. Toteutus

KIRSTU-hanke käynnistyi 1.5.2010 ja päättyi 31.10.2012. Alkuvuodesta 2010 ennen hankkeen käynnistymistä Valonia kilpailutti suunnittelutyön toteuttamisen. Tarjouspyyntö lähetettiin noin 30 paikalliselle suunnittelutöitä tekeväälle yritykselle. Valonia sai 7.4.2010 mennessä viisi tarjousta, joista toimittajaksi valittiin (hankintapäätös: Kaavtj 27.4.2010 4 §) Suomen Pihakaivo Oy.

KIRSTU-hankkeessa myönnettiin rahallista tukea kiinteistönomistajille kotinsa jätevesijärjestelmän suunnittelua varten. Suunnittelutukea pystyivät hakemaan kiinteistöt, jotka sijaitsevat kohdealueilla, minne kunnan viemäriverkosto ei tule levittäytymään, eikä alueelle olla perustamassa jätevesiosuuskuntaa. Suunnittelutukea pystyivät hyödyntämään vakituisesti asutun kiinteistön omistajat. Rahoitusta ei myönnetty loma-asunnoille eikä uudisrakennuksille. KIRSTU-hankkeeseen osallistuvien kanssa tehtiin sopimukset, joissa yhtenä ehtona oli, että kiinteistönomistajan tulee hakea toimenpidelupaa 2 kk kuluessa siitä, kun suunnitelma on toimitettu kiinteistölle. Kohdealueiden kunnista on myös varmistettu, että hankkeeseen mukaan otetut kohteet ovat täyttäneet liittymisehdot. Käytännössä hankkeessa on haluttu varmistua, että suunnitelmien mukaiset toimenpiteet myös toteutetaan hankkeeseen osallistuneilla kiinteistöillä.

Alun perin tukea myönnettiin maksimissaan 50 hakijalle aluetta kohden määrärahojen puitteissa. Naantalin kaupungin alueella tuettiin jätevesijärjestelmän suunnittelusta aiheutuvia kustannuksia 45 %:lla, jolloin tuetun suunnitelman hinta oli 302 euroa. Saaristomeren biosfäärialueella tuettiin jätevesijärjestelmien suunnittelusta aiheutuvia kustannuksia 60 %:lla, jolloin tuetun suunnitelman hinta oli 350 euroa.

KIRSTUn hankeryhmän kokouksessa 18.10.2011 päätettiin, että kiinteistön omavastuuosuus alennetaan 100 euroon, jolloin tuen osuudeksi Naantalin alueella tuli 82 % ja Saaristomeren biosfäärialueella 89 %. Samalla päätettiin, että niille kiinteistöille (6 kpl), joille suunnitelma oli jo tehty, maksetaan halvemman hinnan ja heidän maksamansa hinnan välinen erotus (202 e tai 250 e). Näin KIRSTU-hanketta ennen lokakuuta 2011 hyödyntäneet saivat tasavertaisen kohtelun myöhemmin suunnittelutukea saaneisiin nähden. Uuden hinnan myötä tukea voitiin myöntää maksimissaan yhteensä 40 hakijalle eli 20 hakijalle aluetta kohden. Kaikki hankkeen rahoittajat hyväksyivät KIRSTU ehtojen muuttamisen ja käytännössä 100 euron hintaista jätevesisuunnitelmaa alettiin markkinoida joulukuusta 2011 alkaen. Suunnitelman hinnan alentamisella haluttiin vauhdittaa hankkeen etenemistä, sillä hanke oli edennyt resurssihin nähden hitaasti eikä hanke mainostamisesta ja tiedottamisesta huolimatta ollut edennyt toivotulla tavalla.

3. Hankeryhmä ja tiedotus

KIRSTUn hankeryhmään kuului jäseniä Valonian lisäksi kaikista rahoittajaorganisaatioista. Hankeryhmässä oli yhteensä 30 jäsentä. Hankkeen alueelliset suunnittelukokoukset pidettiin 21.4.2010 Naantalissa ja 22.4.2010 Länsi-Turunmaalla. Koko hankeryhmä kokoontui syyskuussa 2010, helmikuussa 2011 ja lokakuussa 2011. KIRSTU-hankkeen tilanteesta on kerrottu myös Valonian järjestämässä haja-asutuksen vesihuoltoryhmän kokouksissa, joihin on kutsuttu suurin osa KIRSTUn hankeryhmän jäsenistä.

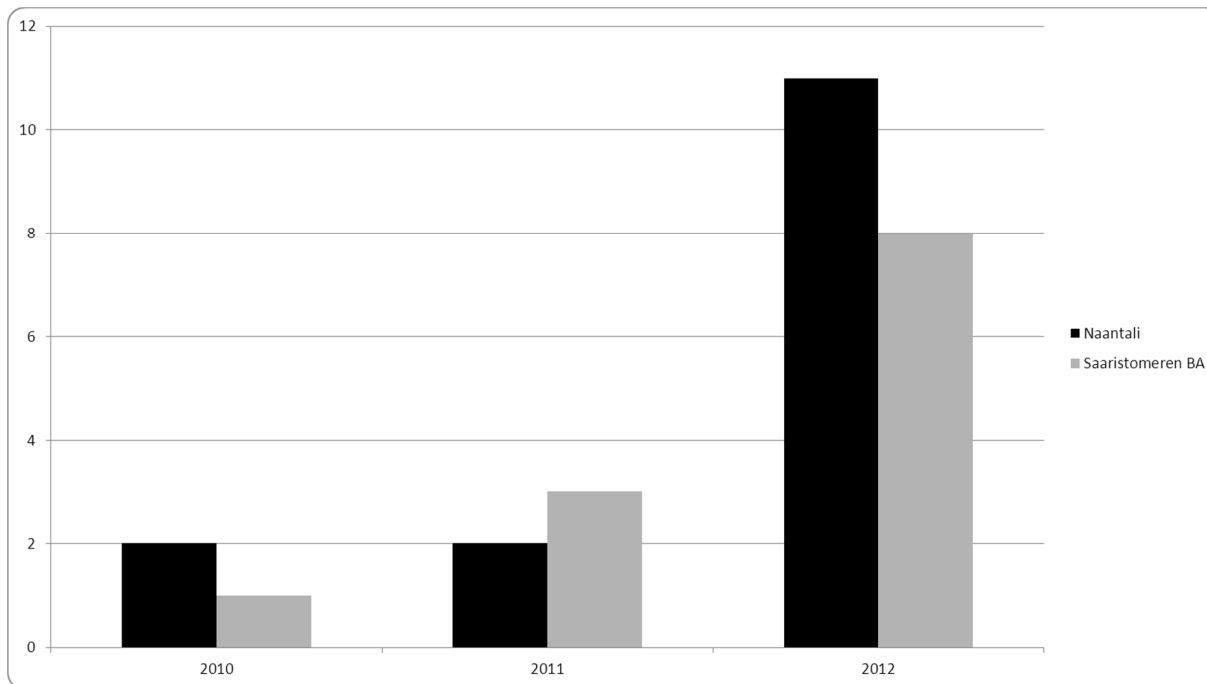
Hankkeesta on tiedotettu monipuolisesti hankekuntien alueella. Naantalin alueesta tehtiin suomenkielinen A4-esite, Paraisten ja Kemiönsaaren alueesta suomen- ja ruotsinkielinen A4-esite. Hankkeesta on ollut tietoa Valonian, Saaristomeren suojelurahaston ja Saaristomeren biosfäärialueen kotisivuilla. Lisäksi hankkeesta on tiedote kuntien kotisivuilla. Valonian kuukausitiedotteessa on ollut useita kertoja KIRSTU tiedote.

Hanketta on mainostettu kohdekuntien alueilla monissa kesätapahtumissa ja Valonian järjestämässä jätevesi-illoissa. Kesätapahtumissa Valoniassa on ollut jätevesi-infopiste. Hanketta on mainostettu myös Valonian tekemien kiinteistökohtaisten jätevesineuvontakäyntien yhteydessä Kemiönsaaressa vuonna 2011 sekä Naantalissa ja Paraisilla vuonna 2012.

Hankkeesta on tiedotettu useaan otteeseen lehtien kautta. Hankkeesta on ollut lehdistötiedotteet Kaupunkiuutisissa, Rannikkoseudun sanomissa, Varsinais-Suomen Yrittäjä-lehdessä, Turun Sanomissa sekä Åbo Underrättelser -lehdessä. Toimittaja vieraili yhdellä suunnittelukohteella ja siitä tehtiin juttu Turun Sanomiin, joka julkaistiin 8.8.2010. Åbo Underrättelser -lehdessä oli juttu KIRSTUsta 31.5.2011. Lisäksi hankkeesta on tiedotettu neljä kertaa sekä Paraisten NYTT-kuntatiedotteessa että Naantalin kaupungin Nasta-lehdessä. Kemiönsaarella ilmestyvässä Annonsbladet-lehdessä julkaistiin KIRSTU-mainos huhtikuussa 2011.

4. Tulokset

KIRSTU-hankkeessa jätevesisuunnitelmia tehtiin yhteensä 27 kiinteistöön. Naantalissa alueelle tehtiin 15 suunnitelmaa, Paraisten alueelle 11 suunnitelmaa ja Kemiönsaaren alueelle 1 suunnitelma. Vuonna 2010 tehtiin yhteensä 3 suunnitelmaa, vuonna 2011 yhteensä 5 suunnitelmaa ja vuonna 2012 yhteensä 19 suunnitelmaa (kuva 1).

Kuva 1. KIRSTU-hankkeessa tehtyjen jätevesijärjestelmäsuunnitelmien määrä (kpl) kohdealueilla Naantalissa ja Saarismeren biosfäärialueella vuosina 2010-2012.

Kaikkien jätevesien käsittelyjärjestelmäksi valittiin maasuodatus varustettuna tehdasvalmisteisilla kaseteilla yhteensä 12 kiinteistölle, perinteinen maasuodatus (hiekkä + sepeli) yhteensä 8 kiinteistölle ja pienpuhdistamo 3 kiinteistölle. Yhdellä kiinteistöllä WC-vedet johdetaan umpisäiliöön ja pesuvedet puhdistetaan kaseteilla varustetussa maaperäsuodatuksessa. Yhdellä kiinteistöllä valittiin kuivakäymälä ja perinteinen maaperäsuodatus. Kahdelle kiinteistölle valittiin harmaavesisuodatin ja kuivakäymälä.

Suunnitelmia tilattiin erityisen aktiivisesti kesällä ja syksyllä 2012, mikä johtui ennen kaikkea hankkeesta tiedottamisesta Valonian järjestämän kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan yhteydessä. Toisaalta loppuvuodesta 2011 käyttöön otettu suunnitelman edullinen hinta oli hyvä kannustin suunnitelman tilaamiseksi.

KIRSTU hankkeen menot olivat noin 21 500 euroa ja tulot 3000 euroa. Menot muodostuivat jätevesisuunnitelmien teettämisestä (noin 17 000 euroa), Valonian henkilöstökuluista (noin 4000 euroa) sekä painatus- ja ilmoituskuluista. Hanke sai tuloja kiinteistöjen maksamista suunnitelmista.

5. Johtopäätökset

KIRSTU-hanke edisti jätevesijärjestelmien kuntoon laittamista Saaristomeren alueella ja hankkeen aikana vuosina 2010-2012 tehtiin yhteensä 27 kiinteistölle jätevesijärjestelmäsunnitelma. Valmiille suunnitelmalle on hankkeen ehtojen mukaan pitänyt hakea kunnasta toimenpidelupaa ja hankkeeseen osallistuneiden kiinteistöjen jätevesijärjestelmät on joko uusittu tai tullaan uusimaan lähiaikoina. Hankkeella oli myönteinen ympäristövaikutus Saaristomeren tilaan.

KIRSTU-hankkeella olisi ollut resursseja suurempaankin suunnittelumäärään, mutta ihmisiä tuntui olevan vaikea innostaa jätevesijärjestelmiensä uusimiseen pelkän lehtimainonnan ja internet-mainonnan avulla. Tehokkaaksi keinoksi osoittautui kiinteistökohtaisen neuvonnan ohessa KIRSTU-hankkeesta kertominen ja halukkaiden kanssa tehty sopimusten allekirjoittaminen neuvontakäynnin yhteydessä. Toisaalta suunnitelman hinta on oltava kiinteistönomistajalle riittävän alhainen, jotta niitä tilataan. Sopiva hinta tuetulle suunnitelmalle voisi olla 100-150 euroa.

KIRSTU-hankkeen tyyppistä suunnittelutukea voitaisiin harkita käytettävän muuallakin Suomessa vauhdittamaan jätevesijärjestelmien uusimista haja-asutusalueilla. Satakunnassa Pyhäjärvisseudulla saatiin vastaavassa hankkeessa teetettyä noin 50 tuettua suunnitelmaa, joiden hinta oli kiinteistöomistajalle reilu 100 euroa.